

Regeringens proposition

1975/76: 123

om statens strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation, m. m.;

beslutad den 4 mars 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

SVANTE LUNDKVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att strålskyddslagen (1958: 110), som f. n. gäller bara joniserande strålning, skall kunna gälla också icke-joniserande strålning. Lagen skall sålunda kunna tillämpas på strålning från t. ex. radaranläggningar och mikrovågsugnar liksom på strålning från lasrar samt på ultraljud. Vidare föreslås att statens strålskyddsinstitut, som till följd av förslagen i propositionen får utvidgade arbetsuppgifter, omorganiseras och ges ökade resurser. Särskilda medel föreslås anvisade för forskning inom strålskyddsområdet.

Förslag till

Lag om ändring i strålskyddslagen (1958: 110)

Härigenom föreskrives att 1, 5, 23—25 och 28 §§ strålskyddslagen (1958: 110) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Med *radiologiskt* arbete förstås i denna lag arbete med radioaktivt ämne, arbete vari brukas röntgenutrustning eller annan teknisk anordning, avsedd att utsända joniserande strålning, och arbete vid anläggning för utvinning av atomenergi.

Med *joniserande* strålning avses i lagen strålning från radioaktivt ämne, röntgenstrålning och till sin biologiska verkan likartad strålning.

Om det är påkallat från strålskyddssynpunkt, får regeringen föreskriva att vad som i lagen sägs om teknisk anordning avsedd att utsända joniserande strålning eller om radiologiskt arbete skall gälla helt eller delvis även teknisk anordning av visst slag som är avsedd att utsända icke-joniserande strålning respektive arbete vari användes sådan anordning. Regeringen får överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter som nu har sagts.

5 §¹

Vid meddelande av tillstånd skall strålskyddsmyndigheten stadga de villkor och övriga föreskrifter som finnas erforderliga ur strålskyddssynpunkt. Myndigheten må ock senare, när det finnes påkallat, stadga nya eller ändrade villkor eller föreskrifter.

Meddelas tillstånd enligt 2 § *andra* stycket, äger strålskyddsmyndigheten föreskriva skyldighet att göra anmälan om förvärv av anordning eller ämne som avses med tillståndet.

Meddelas tillstånd enligt 2 § *tredje* stycket, äger strålskyddsmyndigheten föreskriva skyldighet att göra anmälan om förvärv av anordning eller ämne som avses med tillståndet.

När tillstånd beviljats enligt atomenergilagen, äger strålskyddsmyndigheten meddela de särskilda föreskrifter som, utöver de för tillståndet gällande villkoren, erfordras för strålskyddet. Avser tillståndet anläggning som i nämnda lag sägs, skall dock fråga om föreskrift, som angår annat än den normala driften eller som kan i avsevärd mån påverka utformningen av eller driften vid anläggningen, underställas regeringens prövning.

¹ Senaste lydelse 1975: 709.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

1 mom.² Angående påföljd för olovlig införsel av radioaktivt ämne och försök därtill stadgas i lagen om straff för varusmuggling.

Med dagsböter eller fängelse Till böter eller fängelse i högst ett år dömes straffes

1. den som olovligen bedriver radiologiskt arbete eller som eljest, annorledes än genom olovlig införsel, bryter mot vad i 2, 4 eller 6 § sägs;

2. den som åsidosätter med stöd av 5 eller 16 § givna villkor eller andra föreskrifter;

3. den som underlåter att ställa sig till efterrättelse åläggande, föreskrift eller förbud som meddelats med stöd av 9 §, 18 § första stycket eller 19 §;

4. den som i ansökan eller anmälan eller eljest angående omständighet, varom det enligt denna lag eller med stöd därav meddelad föreskrift åligger honom att lämna upplysning, uppsåtligen lämnar oriktig eller ofullständig uppgift.

2 mom. Med dagsböter straffes 2 mom. Till böter dömes

1. den som försummar att göra anmälan varom i 8 eller 13 § sägs;

2. den som använder någon till radiologiskt arbete i strid mot 12 § första stycket eller föreskrift som meddelats med stöd av 12 § andra stycket; och

3. den som underlåter att ställa sig till efterrättelse vad i 12 § tredje stycket stadgas.

24 §

Har någon, som är sysselsatt i radiologiskt arbete eller eljest i arbete hos den som innehar radioaktivt ämne eller i arbete vari nyttjas anordning som avses i 9 §, olovligen och utan giltigt skäl borttagit eller försatt ur bruk strålskyddsanordning eller ock underlåtit att använda föreskriven sådan anordning eller eljest, i annat fall än i 23 § sägs, åsidosatt av strålskyddsmyndigheten eller tillsynsman meddelad skyddsföreskrift, straffes med böter, högst trehundra kronor.

Har någon, som är sysselsatt i radiologiskt arbete eller eljest i arbete hos den som innehar radioaktivt ämne eller i arbete vari nyttjas anordning som avses i 9 §, olovligen och utan giltigt skäl borttagit eller försatt ur bruk strålskyddsanordning eller ock underlåtit att använda föreskriven sådan anordning eller eljest, i annat fall än i 23 § sägs, åsidosatt av strålskyddsmyndigheten eller tillsynsman meddelad skyddsföreskrift, dömes han till böter, högst femhundra kronor.

25 §

Straff enligt denna lag må ej ådömas, om gärningen skett av oaktsamhet som var ringa.

Till straff enligt denna lag må

Ansvar enligt denna lag må ej ådömas, om gärningen skett av oaktsamhet som var ringa.

Ansvar enligt denna lag inträ-

² Senaste lydelse 1975: 709.

Nuvarande lydelse

ej dömas för gärning, som är särskilt belagd med straff i allmänna strafflagen.

Föreslagen lydelse

der ej, om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

28 §³

Brott som avses i 23 § 1 mom. 1—4 och 2 mom. eller i 24 § må ej åtalas av allmän åklagare, med mindre strålskyddsmyndigheten anmäler det till åtal.

Brott som avses i 23 eller 24 § må ej åtalas av allmän åklagare, med mindre strålskyddsmyndigheten anmäler det till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

³ Senaste lydelse 1975: 709.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-03-04

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Norling, Lidbom, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Proposition om statens strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation, m. m.

1 Inledning

Kungl. Maj:t uppdrog den 7 februari 1974 åt statskontoret att göra en översyn av statens strålskyddsinstitutets arbetsuppgifter och organisation.

Statskontoret avlämnade den 28 augusti 1975 rapporten Statens strålskyddsinstitut. Uppgifter och organisation.

Efter remiss har yttranden över rapporten avgetts av överbefälhavaren (ÖB), försvarets sjukvårdsstyrelse, civilförsvarsstyrelsen, försvarets forskningsanstalt (FOA), socialstyrelsen, statens strålskyddsinstitut, televerket, sjöfartsverket, luftfartsverket, byggnadsstyrelsen, riksrevisionsverket (RRV), statens arbetsmiljönämnd, universitetskanslersämbetet (UKÄ), statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk, produktkontrollnämnden, konsumentverket, arbetarskyddsstyrelsen, statens planverk, statens industriverk, statens kärnkraftinspektion, styrelsen för teknisk utveckling (STU), statens provningsanstalt, direktionen för karolinska sjukhuset, karolinska institutet, statens medicinska forskningsråd, statens råd för atomforskning, styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt, arbetsmiljöutredningen, statens vattenfallsverk, utrustningsnämnden för universitet och högskolor, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri), Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska nationalkommittén för strålskyddsforskning, Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Tjänstemännens centralorganisations tjänstemannasektion (TCO-S), Centralorganisationen SACO/SR, Sveriges in-

dustriförbund, AB Atomenergi, Svenska radiofysikerförbundet, Svensk förening för radiofysik, Stiftelsen Isotoptekniska laboratoriet och Svenska elektriska materialkontrollanstalten (SEMKO).

UKÄ har bifogat yttranden från samtliga universitet, tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola.

Ett av statskontoret i rapporten framlagt förslag att föra över den vid strålskyddsinstitutet f. n. inrättade avdelningen för klinisk radiofysik till karolinska sjukhuset har behandlats i årets budgetproposition (prop. 1975/76: 100 bil. 7 s. 111).

I budgetpropositionen (bil. 11 s. 126) har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Statens strålskyddsinstitut för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 6 297 000 kr. Jag anhåller att nu få ta upp denna fråga.

2 Nuvarande förhållanden

2.1 Gällande bestämmelser rörande strålskydd

Strålskyddslagen (1958: 110) syftar till att ge skydd mot joniserande strålning (lagen ändrad senast 1975: 709). Med sådan strålning avses i lagen strålning från radioaktivt ämne, röntgenstrålning och till sin biologiska verkan likartad strålning (1 §).

För att bedriva radiologiskt arbete krävs enligt 2 § strålskyddslagen tillstånd av myndighet som regeringen bestämmer (strålskyddsmyndigheten). Med radiologiskt arbete förstås i lagen arbete med radioaktivt ämne, arbete vari används röntgenutrustning eller annan teknisk anordning, avsedd att sända ut joniserande strålning, och arbete vid anläggning för utvinning av atomenergi. För innehav av sådan utrustning eller anordning krävs tillstånd av strålskyddsmyndigheten. Inte heller får radioaktivt ämne innehas, överlåtas eller importeras utan tillstånd av denna myndighet. Tillstånd får meddelas för viss yrkesgrupp eller för vissa inrättningar, institutioner eller företag. Tillstånd enligt strålskyddslagen behövs dock inte för vad som omfattas av tillstånd enligt atomenergilagen (1956: 306), om inte annat föreskrivs i tillståndet.

Strålskyddsmyndigheten får enligt 3 § första stycket strålskyddslagen besiktiga lokal som är avsedd att användas i radiologiskt arbete eller för förvaring av radioaktivt ämne. Enligt paragrafens andra stycke får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, strålskyddsmyndigheten föreskriva att röntgenutrustning eller annan teknisk anordning som är avsedd att användas i radiologiskt arbete eller för förvaring av radioaktivt ämne skall besiktigas hos tillverkare eller försäljare innan anordningen avlämnas för att tas i bruk här i landet.

När tillstånd ges skall strålskyddsmyndigheten enligt 5 § första stycket strålskyddslagen meddela de villkor och övriga föreskrifter som behövs från strålskyddssynpunkt. Myndigheten får senare meddela nya eller

ändrade villkor eller föreskrifter. När tillstånd har beviljats enligt atomenergilagen, får strålskyddsmyndigheten meddela de särskilda föreskrifter som, utöver de för sådant tillstånd gällande villkoren, behövs för strålskyddet (5 § tredje stycket strålskyddslagen).

Också i fråga om teknisk anordning som kan alstra joniserande strålning men som inte används i radiologiskt arbete eller i övrigt omfattas av tillståndsskyldighet får strålskyddsmyndigheten verkställa besiktning samt meddela föreskrifter till skydd mot strålningen (9 §).

Den som bedriver radiologiskt arbete är enligt 10 § strålskyddslagen skyldig att, under särskilt beaktande av vad som föreskrivs i lagen och med stöd därav meddelade bestämmelser, iaktta allt som med hänsyn till omständigheterna skäligen kan göras för att förebygga skador av strålningen. I samma paragraf åläggs envar som är sysselsatt med radiologiskt arbete att använda de skyddsanordningar som finns. Enligt 11 § är tillverkare och försäljare av röntgenutrustning eller annan teknisk anordning som kan alstra joniserande strålning skyldiga att tillse att anordningen, när den avlämnas för att tas i bruk, är försedd med nödig strålskyddsutrustning och även i övrigt ger betryggande säkerhet mot skada genom strålningen. Vidare föreskrivs skyldighet att tillhandahålla de anvisningar som behövs för installation och drift av anordningen. Den som installerar sådan anordning skall enligt 11 § tredje stycket tillse att föreskrivna strålskyddsanordningar sätts upp.

I 12 § strålskyddslagen finns bestämmelser om läkarundersökning av den som utför radiologiskt arbete. Om anledning förekommer att misstänka att någon har tillfogats skada av joniserande strålning, skall den som bedriver radiologiskt arbete eller innehar radioaktivt ämne ofördröjligen anmäla detta till strålskyddsmyndigheten (13 §).

Tillsynen över efterlevnaden av strålskyddslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas enligt 14 § av strålskyddsmyndigheten och tillsynsmän. De sista nämndas verksamhet sker under myndighetens överinseende och ledning. Tillsynsman har samma befogenhet som strålskyddsmyndigheten att verkställa besiktning (15 § första stycket). Han får inte utan synnerliga skäl vägras att i samband med besiktning följa verksamheten vid anläggning där radiologiskt arbete bedrivs eller radioaktivt ämne förvaras eller vid anordning som alstrar joniserande strålning men som inte omfattas av tillståndsskyldighet enligt lagen (15 § andra stycket). Tillsynsman kan enligt 15 § tredje stycket kräva att prov och undersökningar verkställs för kontroll av att meddelade skyddsföreskrifter iakttas. Om han finner att särskild skyddsföreskrift behövs i visst fall, får han enligt 16 § meddela sådan föreskrift, såvida denna inte medför större kostnad eller olägenhet.

Den som är underkastad tillsyn enligt lagen är enligt 17 § skyldig att på anfordran lämna strålskyddsmyndigheten och tillsynsman de upplysningar som behövs för tillsynen.

När särskilda omständigheter påkallar det, får strålskyddsmyndigheten föreskriva att anläggning eller anordning som avses i strålskyddslagen inte får användas förrän viss åtgärd som har föreskrivits vidtages (18 §). Strålskyddsmyndigheten får enligt 20 § förelägga vite, om någon underlåter att verkställa prov och undersökning eller lämna upplysningar som behövs för tillsynen.

I 23—25 §§ strålskyddslagen finns bestämmelser om straff för den som bryter mot lagens föreskrifter eller mot villkor eller föreskrift som har meddelats med stöd av lagen. För vissa brott ingår fängelse i straffskalan. Enligt 26 § första stycket kan radioaktivt ämne som brukas olovligen i radiologiskt arbete förklaras förverkat till kronan, om det inte är uppenbart obilligt. Enligt paragrafens andra stycke får anordning som är avsedd att sända ut joniserande strålning och som olovligen har brukats i radiologiskt arbete eller olovligen innehas förklaras förverkad, när särskilda skäl föreligger.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, strålskyddsmyndigheten får enligt 30 § strålskyddslagen föreskriva att radioaktivt ämne eller röntgenutrustning eller annan teknisk anordning, avsedd att sända ut joniserande strålning, skall undantas från tillämpningen av lagen eller vissa bestämmelser i lagen. I 31 § föreskrivs att strålskyddsmyndigheten enligt regeringens bestämmande får utse myndighet eller sakkunnig att besluta på strålskyddsmyndighetens vägnar beträffande vissa slag av ärenden och att för särskilt fall handha tillsynen enligt vad som gäller för tillsynsman.

Strålskyddsmyndighet är statens strålskyddsinstitut (2 § instruktionen (1965: 785) för statens strålskyddsinstitut).

I 1 och 2 §§ kungörelsen (1958: 652) med tillämpningsföreskrifter till strålskyddslagen har meddelats föreskrifter om undantag från lagens tillämpning för vissa ämnen och anordningar (kungörelsen ändrad senast 1974: 38). Föreskrifterna om undantag gäller enbart så länge strålskyddsmyndigheten inte förordnar annat. Den befogenhet att meddela undantag från lagens tillämpning som avses i 30 § lagen tillkommer strålskyddsinstitutet enligt bemyndigande i 3 § kungörelsen. Institutet meddelar enligt 5 § kungörelsen närmare föreskrifter och anvisningar rörande tillämpningen av strålskyddslagen.

Enligt 1 § atomenergilagen (1956: 306) är det förbjudet att utan tillstånd från regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förvärva eller inneha atombränsle såsom uran eller plutonium (lagen ändrad senast 1975: 706). Tillstånd från regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer krävs också för att uppföra och driva atomreaktor eller anläggning för bearbetning av atombränsle (2 §). Enligt 4 § får myndighet vid meddelande av tillstånd eller senare uppställa de villkor som behövs av säkerhetsskäl eller annars från allmän synpunkt.

Tillsynsmyndighet enligt atomenergilagen är statens kärnkraftinspek-

tion (1 § förordningen (1976: 12) om tillsynsmyndighet enligt atomenergilagen (1956: 306), m. m.). I fråga om tillsynen över innehav av och arbete med radioaktivt ämne gäller också bestämmelserna i strålskyddslagen (5 § andra stycket atomenergilagen).

Enligt 4 § andra stycket arbetarskyddslagen (1949: 1) gäller lagens bestämmelser i fråga om arbete som är underkastat tillsyn enligt strålskyddslagen bara i vad angår skydd mot annan skada än sådan som orsakas av joniserande strålning (lagen ändrad senast 1975: 695). Dock gäller bl. a. bestämmelserna i 6 kap. arbetarskyddslagen om skyddsombud och om samverkan i övrigt mellan arbetstagare och arbetsgivare också i fråga om skydd mot joniserande strålning.

Miljöskyddslagen (1969: 387) innehåller bestämmelser till skydd mot vattenförorening, luftförorening, buller, ljus och andra störningar som uppkommer genom användning av mark, byggnad eller anläggning (lagen omtryckt 1972: 782 och ändrad senast 1975: 727). Enligt 1 § andra stycket är lagen dock inte tillämplig i fråga om joniserande strålning eller inverkan av elektrisk ström från elektrisk anläggning.

2.2 Statens strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation

Statens strålskyddsinstitut är såsom tidigare nämnts strålskyddsmyndighet enligt strålskyddslagen. I den egenskapen är institutet central förvaltningsmyndighet för ärenden om skydd mot joniserande strålning.

Enligt instruktionen åligger det strålskyddsinstitutet särskilt att skaffa sig noggrann kännedom om de risker som är förenade med joniserande strålning och med uppmärksamhet följa utvecklingen inom de biologiska strålningsverkningsområdena och strålningsfysikens områden. Det åligger vidare institutet att bedriva forskning som är nödvändig för institutets verksamhet och att samordna olika strålskyddsintressen i landet. I frågor om klinisk radiofysik skall institutet biträda inom sjukvård, undervisning och forskning vid karolinska sjukhuset, varvid särskilt radiumhemmets behov skall beaktas. Institutet skall vidare sprida upplysning om faror och olägenheter som kan orsakas av joniserande strålning.

Strålskyddsinstitutet leds av en styrelse vars ledamöter utgörs av institutets föreståndare och sex andra personer som regeringen utser särskilt. Dessutom inträder sjukhusdirektören för karolinska sjukhuset vid behandling av frågor som berör det kliniskt radiofysiska arbetet för sjukhuset.

Inom strålskyddsinstitutet finns fyra avdelningar, röntgenkontrollavdelningen, kärnfysikaliska avdelningen, avdelningen för klinisk radiofysik och avdelningen för strålskyddsmedicin. Dessutom finns speciallaboratorier och en administrativ sektion.

Till röntgenkontrollavdelningens uppgifter hör att öva tillsyn över och i övrigt handlägga frågor rörande röntgenanläggningar och partikel-

acceleratorer för medicinskt bruk. Tillsynsarbetet är främst inriktat på sjukhuspersonal och liknande personalkategorier som riskerar att få höga doser strålning. Uppmärksamhet ägnas också åt skyddet för patienter vid behandling med röntgenstrålning.

Kärnfysikaliska avdelningen handlägger frågor om tillstånd till användning av radioaktiva ämnen samt utför kontroll och annan tillsyn över sådan användning. Avdelningen handlägger sålunda frågor rörande strålskyddet vid anläggande och drift av kärnkraftverk, användning av radioaktiva ämnen, teknik och forskning, liksom strålskyddet när det gäller produkter vari finns smärre mängder radioaktivitet såsom rökdetektorer och lysfärg för urtavlor. Avdelningen fungerar som sekretariat åt beredskapsnämnden mot atomolyckor. Nämnden som är knuten till institutet har till uppgift att ge råd åt länsstyrelserna och strålskyddsinstitutet om strålskyddsåtgärder vid atomolyckor.

Avdelningen för klinisk radiofysik biträder inom sjukvård, undervisning och forskning vid karolinska sjukhuset. Avdelningens huvudsakliga arbete är inriktat på att bistå radiumhemmet med uppgifter rörande inmätning och kontroll av apparatur inom främst radioterapi.

Avdelningen för strålskyddsmedicin följer hälsotillståndet hos de personer som i strålskyddslagens mening har radiologiskt arbete. I avdelningens uppgifter ingår bl. a. att analysera blodprover från personal med arbetsplatser i anslutning till strålningszoner och att företa medicinska utredningar i de fall strålskador kan befaras ha uppstått.

Speciallaboratorierna gör undersökningar av strålnivåer och radioaktivitet i omgivningen och i människan. Utöver detta bedrivs ett allmänt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande metoder för mätning av små mängder radioaktiva ämnen och låga strålnivåer.

Den administrativa sektionen är institutets kansli. Sektionen har de kamerala funktionerna och handlägger budget-, petita- och personalärenden samt ansvarar för den allmänna kontorsservicen.

Inom strålskyddsinstitutet har utöver de i instruktionen nämnda enheterna organiserats en enhet för mätning av stråldoser, dosimetrilaboratoriet. Laboratoriet utför bl. a. kalibrering av mätinstrument för joniserande strålning. Vidare finns en undervisnings- och informationsenhet som svarar för informationsverksamhet, biblioteksservice och undervisning. Dessutom har inom institutet inrättats en finmekanisk verkstad.

2.3 Forskning inom strålskyddsområdet

Enligt instruktionen skall strålskyddsinstitutet bedriva den forskning som är nödvändig för institutets verksamhet.

I institutets nuvarande organisation finns ingen särskild enhet för forsknings- och utvecklingsarbete. Inom vissa avdelningar bedrivs verksamhet som helt eller delvis är inriktad på forskning och utveckling

inom institutets verksamhetsområde. Vid institutets speciallaboratorier undersöks strålnivåer och radioaktivitet i omgivningen och i människan från såväl naturlig strålning som från artificiella strålkällor. Dessutom bedrivs ett allmänt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande metoder för mätning av små mängder radioaktiva ämnen och låga strålnivåer. Omfattande undersökningar har under de senaste åren gjorts av radioaktivitet i gruvor, liksom av radioaktivitet i byggnadsmaterial. För att mäta eventuell förekomst av radioaktivitet görs rutinmässiga undersökningar av mjölk och vissa andra livsmedel samt av nederbörd.

Forsknings- och utvecklingsarbete inom strålskyddsområdet bedrivs också utanför strålskyddsinstitutet, bl. a. vid försvarets forskningsanstalt (FOA) och vid AB Atomenergi.

I oktober 1972 inrättade regeringen en delegation för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor kallad Kärnsäkforsk. Det av delegationen utarbetade forsknings- och utvecklingsprogrammet har finansierats av kärnkraftbolagen inom en kostnadsram av totalt 20 milj. kr. Kärnsäkforsks verksamhet har genom beslut av regeringen upphört med utgången av år 1975. Ansvaret för genomförande, uppföljning och utvärdering av den verksamhet som Kärnsäkforsk startat har, såvitt gäller kärnkraftens säkerhetsfrågor, lagts på statens kärnkraftinspektion. Nämnden för energiproduktionsforskning har samtidigt, i avvaktan på ställningstagande till den framtida organisationen av forskningen inom strålskyddsområdet, tills vidare fått överta ansvaret för den del av Kärnsäkforsks verksamhet som avsett forskning rörande energiproduktionens strålskyddsfrågor och radioekologiska miljöeffekter. Kärnsäkforsk har under sin verksamhet initierat ett 50-tal projekt, varav ca 20 projekt inom strålskyddsområdet. Kostnaderna för sistnämnda projekt kan beräknas till ca 5 milj. kr.

Stöd till grundforskning inom radioekologi och radiobiologi lämnas huvudsakligen från statens råd för atomforskning.

3 Statskontorets förslag

3.1 Ändringar i strålskyddslagstiftningen

Såsom nyss har framgått omfattar strålskyddslagen enbart strålning som är att anse som joniserande. I fråga om icke-joniserande strålning framhåller statskontoret att användningen av radiofrekvent strålning för olika ändamål har ökat mycket kraftigt under de senaste decennierna. I synnerhet gäller detta för informationsändamål, som rundradio, radiokommunikation och radar. Bl. a. kan konstateras att användningen av mobila radiosändare fördubblats varje fyraårsperiod sedan slutet av 1950-talet. Radartechniken har enligt statskontoret fått allt större betydelse och användning i civila sammanhang, främst inom sjö- och luftfart.

Energin i radiofrekvent strålning har länge utnyttjats inom medicinen för värmebehandlingar. Enligt statskontoret används sådan strålning också inom industrin exempelvis för torkning, materialbearbetning och livsmedelsbehandling. Tekniken används också i hushållsapparater och utvecklingen utmärks bl. a. av att en övergång skett till högre frekvenser s. k. mikrovågor.

Statskontoret framhåller vidare att nya områden för användningen av optisk strålning har öppnats främst genom den under 1960-talet inledda utvecklingen av lasertekniken.

I dag finns ett mycket stort sortiment av lasrar med högst varierande strålningskaraktär kommersiellt tillgängliga. Förutom för forskning och för militärtekniska ändamål används lasrarna framför allt i mättekniska sammanhang såsom vid avståndsmätning vid lantmåteriförrättningar och mätningar vid byggnads- och gruvverksamhet. Optisk strålning alstras vidare av högeffektlampor och vid vissa termiska materialbearbetningsprocesser såsom elektrosvetsning och smältbehandling av glas och metaller.

Ultraljudsstrålning används enligt statskontoret inom medicinen framför allt inom neurokirurgin och inom diagnostisk mätteknik som komplement till röntgendiagnostiken. I industriella sammanhang används ultraljud på flera olika områden. Den mer lågfrekventa delen används bl. a. för rengöringsändamål och för bearbetning av plastmaterial. Den högfrekventa delen av ultraljudsområdet utnyttjas enligt statskontoret bl. a. för materialprovning.

I statskontorets rapport framhävs att det påfallande ofta föreligger likheter mellan effekterna av strålning från joniserande och icke-joniserande strålkällor. Det centrala ansvaret för skyddet mot båda dessa slag av strålning bör enligt statskontoret tillkomma en och samma myndighet. Strålskyddsinstitutets uppgifter bör därför enligt statskontoret utvidgas till att omfatta också den icke-joniserande strålningen. För att nå detta syfte föreslår statskontoret att strålskyddslagen kompletteras med bestämmelser om icke-joniserande strålning. Uttrycket energistrålning bör användas som gemensam beteckning för joniserande och icke-joniserande strålning.

Enligt statskontoret bör man, till skillnad från vad som gäller i fråga om joniserande strålning, inte generellt uppställa krav på tillstånd för användning av anordning som är avsedd att sända ut icke-joniserande strålning. Strålskyddsmyndigheten måste emellertid ha möjlighet att införa tillståndsplikt för sådan användning.

Bestämmelserna om besiktning i 3 § andra stycket och 9 § strålskyddslagen bör enligt statskontoret utvidgas till att täcka inte bara som nu joniserande strålning utan också all övrig energistrålning. Detsamma bör gälla bestämmelserna om allmänna skyldigheter i 10 och 11 §§. Statskontoret föreslår vidare att skyldigheten att anmäla miss-

tanke om skada som har orsakats av joniserande strålning sträcks ut till att gälla också skada av icke-joniserande strålning. Statskontoret anser inte att strålskyddslagens föreskrifter om tillsyn och ansvar behöver justeras i anledning av utvidgningen av lagens tillämpningsområde.

3.2 Statens strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation

Statskontoret framhåller att landets sakkunskap på strålskyddsområdet i princip bör finnas samlad hos en myndighet. Strålskyddsinstitutets centrala roll som expertorgan fordrar samtidigt enligt statskontoret ett utvecklat samarbete mellan institutet och andra myndigheter. Strålningsrisker förekommer inom alla områden av samhället och de åtgärder som måste vidtas i olika sammanhang berör nära de myndigheter som har sektoransvaret för skilda områden. Sådana normer och föreskrifter som strålskyddsinstitutet har utfärdat kommer enligt statskontoret i stor utsträckning att behöva omvandlas till anvisningar från sektoransvariga myndigheter. Utformningen av sådana anvisningar bör ske i nära samråd med strålskyddsinstitutet. En samordning mellan olika myndigheter blir också nödvändig när samma strålkälla samtidigt berör flera myndigheters ansvarsområden. Statskontoret föreslår därför att berörda sektoransvariga myndigheter, nämligen arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen och statens naturvårdsverk blir representerade i strålskyddsinstitutets styrelse. Statskontoret anser det vidare angeläget att riksdagsledamöter ingår i styrelsen jämte personalrepresentanter. Dessutom bör företrädare för livsmedelsverket ha rätt att närvara vid behandling av fråga som rör denna myndighets ansvarsområde.

Den starkt breddade användningen av joniserande strålning både inom sjukvård och inom andra områden av samhället medför enligt statskontoret att strålskyddsinstitutets resurser behöver förstärkas. Statskontoret förordar att tyngdpunkten i strålskyddsinstitutets verksamhet, utöver rent myndighetsutövande uppgifter i samband med tillstånds- och besiktningsarbete, läggs på utveckling av mätteknik och undersökningsmetodik och på samordningen av den miljöinriktade radiologiska forskningen, där de huvudsakliga basresurserna måste ligga utanför institutet. Enligt statskontoret är också utarbetandet av normer och föreskrifter samt utbildning av och information till personal som sysslar med radiologiskt arbete viktiga arbetsuppgifter.

Arbetsuppgifterna i fråga om den icke-joniserande strålningen kan enligt statskontoret i huvudsak anses vara av samma slag som i fråga om den joniserande strålningen. En tillkommande uppgift är dock att inventera icke-joniserande strålkällor och deras användning. Vidare måste för dessa strålkällor utarbetas föreskrifter och anvisningar som motsvarar vad som i dag finns i fråga om den joniserande strålningen. De nytilkommande arbetsuppgifterna på den icke-joniserande strålningens område bör enligt statskontoret till att börja med bedrivas i projektform

och efter ett uppbyggnadsskede inlemmas i de olika organisationsenheterna som finns vid institutet.

För att stärka planerings- och samordningsfunktionen inom institutet föreslår statskontoret att en enhet för planering och administration inrättas till vilken förs ett verksamhetssekreteriat, utbildnings- och biblioteksfunktioner, den hittillsvarande administrativa sektionen samt den finmekaniska verkstaden.

Enligt statskontoret är resursbehovet hos avdelningen för klinisk radiofysik helt knutet till patientvården och utvecklingen av strålterapi och diagnostik inom sjukvården vid karolinska sjukhuset. Statskontoret föreslår därför att avdelningen för klinisk radiofysik övergår till karolinska sjukhuset. Därvid förutsätts att det nära samarbetet mellan sjukhuset, karolinska institutet och strålskyddsinstitutet i fråga om undervisning och forskning består och att strålskyddsinstitutets finmekaniska verkstad och bibliotek även framdeles utnyttjas gemensamt. Som tidigare har nämnts har statskontorets förslag i denna del behandlats i årets budgetproposition (prop. 1975/76: 100 bil. 7 s. 111).

Statskontoret föreslår att avdelningen för strålskyddsmedicin utgår ur organisationen. Enligt statskontoret bör institutet inte ha egna basresurser för att utveckla denna disciplin. I stället bör institutet utnyttja basresurserna som finns hos karolinska sjukhuset och universiteten. Enligt statskontoret bör strålskyddsinstitutet i framtiden organiseras på fem huvudenheter, nämligen en enhet för planering och administration, två tillsynsenheter samt ett dosimetrilaboratorium och ett miljölaboratorium.

För de nya arbetsuppgifterna behöver institutet tillföras vissa nya tjänster. Därutöver föreligger enligt statskontoret behov av ytterligare personalförstärkningar i samband med omorganisationen. För den föreslagna enheten för planering och organisation behövs en tjänst som enhetschef. Verksamhetssekreterariatet föreslås tillföras en tjänst för informationsuppgifter, en kvalificerad teknisk eller fysikalisk biolog för uppgifter rörande icke-joniserande strålning samt ett biträde. Vid kanslienheten föreslås en tjänst som expeditionsvakt och en tjänst som telefonist. Vidare föreslås att en ingenjör och en instrumentmakare tillförs den finmekaniska verkstaden. För att kunna behålla den nuvarande kompetensen inom speciallaboratorierna behövs en kvalificerad tekniker och en ingenjör. Dessutom föreslås en halvtidstjänst som laboratorieassistent och en tjänst som kontorsbiträde. Dosimetrilaboratoriet behöver dels en fysiker eller forskningsingenjör, dels två kvalificerade tekniker och en ingenjör för frågor om icke-joniserande strålning. För nödvändig kapacitetsökning för periodiskt besiktningarbete föreslås de båda tillsynsenheterna tillföras tre resp. fem tillsynsmän. Vidare föreslås vid tillsynsenhet I en arbetsgrupp för uppgifter rörande den icke-joniserande strålningen. Två kvalificerade tekniker samt en ingenjör föreslås tillföras en-

heten för dessa uppgifter. Vidare föreslås en tjänst som biträde. Tillkomsten av kärnkraftverken och den accelererande användningen av strålkällor inom medicin och industri kräver att tillsynsenhet II tillförs två kvalificerade tillsynsmän. Dessutom föreslås vid enheten en tjänst som biträde.

Statskontorets organisationsförslag innebär att strålskyddsinstitutet, utom avdelningen för klinisk radiofysik, förstärks med 29,5 tjänster. De föreslagna åtgärderna bör enligt statskontoret genomföras under en period av tre år. Av de nya tjänsterna föreslås 17 tjänster, varav fyra för de nya arbetsuppgifterna rörande icke-joniserande strålning, tillkomma under det första året.

3.3 Forskning inom strålskyddsområdet

Statskontoret föreslår att strålskyddsinstitutet får ansvaret för den miljöinriktade strålskyddsforskningen som omfattar radiobiologi, radiöekologi och strålskyddsmedicin.

Enligt statskontoret bör en rådgivande forskningsnämnd med högst tio ledamöter knytas till institutet för samordning av strålskyddsforskning och för beredning i övrigt av frågor rörande denna forskning. Beslut i forskningsfrågor bör enligt förslaget inte fattas av nämnden utan av strålskyddsinstitutets styrelse. I den rådgivande forskningsnämnden föreslås ingå representanter för i första hand universiteten, lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, försvarets forskningsanstalt, naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen. I nämnden skall dessutom ingå professorn i radiobiologi vid karolinska institutet, en radiolog, en tjänsteman från strålskyddsinstitutet och en gemensam representant för de medicinska och naturvetenskapliga forskningsråden.

Statskontoret förutsätter att finansieringen av forskningen kan ske med medel från forskningsråden, koncessionsavgifter och budgetmedel.

Forskningsnämndens sekretariat föreslås bli inordnat i institutets verksamhetssekretariat.

4 Remissyttrandena

4.1 Ändringar i strålskyddslagen

Förslaget att bestämmelser om icke-joniserande strålning tillförs strålskyddslagen tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. *IVA* och *statens industriverk* understryker i detta sammanhang vikten av en noggrann precisering och avgränsning av området för icke-joniserande strålning. *Statens strålskyddsinstitut* delar statskontorets åsikt att man genom ett fåtal ändringar i strålskyddslagen kan få denna att täcka även icke-joniserande strålning, dvs. komma att täcka alla former av energistrålning. *Arbetarskyddsstyrelsen* har inte någon erinran mot

att energistrålning införs i lagen som en sammanfattande benämning på både joniserande och icke-joniserande strålning. *Rektorsämbetet vid Uppsala universitet* och *statens vattenfallsverk* anser benämningen energistrålning mindre lyckad då all strålning förutsätter energi. *Televerket* föreslår att man avstår från en sammanfattande beteckning på strålning.

Statens industriverk anser att strålskyddslagen också skall täcka eventuella skadeverkningsoraker av vissa radiofrekventa kvasistationära fält, som kan vara en riskfaktor vid t. ex. högfrekvensapparater för limning. *Konsumentverket* föreslår att det i tillämpningsförfordningen till strålskyddslagen införs bestämmelser med syfte att förhindra personskador vid användning av vissa hushållsapparater såsom mikrovågsugnar.

4.2 Statens strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation

Statskontorets förslag vad avser strålskyddsinstitutets arbetsuppgifter och organisation för såväl joniserande som icke-joniserande strålning stöds i princip av remissinstanserna som också delar statskontorets uppfattning att institutet bör få förstärkta resurser. *Strålskyddsinstitutet* framhåller att de resursförstärkningar som statskontoret föreslår är ett minimum för att institutet vid oförändrad ambitionsnivå tillfredsställande skall kunna fullgöra de arbetsuppgifter som åläggs institutet. Däremot kommer institutets resurser inte att räcka till några större specialinsatser. Sådana insatser behövs bl. a. i fråga om patientskyddet vid sjukhusen och löpande kontrollmätningar vid alla kärnkraftverk.

Strålskyddsinstitutets roll som centralt samordnat expertorgan för strålning enligt strålskyddslagen ifrågasätts inte av remissinstanserna. Strålskyddsinstitutets centrala ansvar tillstyrks av bl. a. *försvarets sjukvårdsstyrelse*, *FOA*, *socialstyrelsen*, *styrelsen för jordbrukets högskolor* och *statens veterinärmedicinska anstalt*, *arbetarskyddsstyrelsen*, *STU*, *arbetsmiljöutredningen*, *statens råd för atomforskning*, *sjöfartsverket*, *Spri*, *Svenska kommunförbundet*, *SAF* och *Sveriges industriförbund*.

Strålskyddsinstitutet tillstyrker statskontorets förslag i fråga om institutets tillsynsansvar. Flera remissinstanser anser dock att ansvarsfrågan inte blivit tillräckligt belyst i rapporten. Bland dessa kan nämnas *arbetarskyddsstyrelsen* och *arbetsmiljöutredningen*. Enligt arbetsmiljöutredningens uppfattning måste ansvaret för tillsyn enligt strålskyddslagen ligga på tillsynsmyndigheten enligt denna lag. *Statens naturvårdsverk* anser att ansvars- och samarbetsförhållandena mellan institutet och naturvårdsverket i den miljöinriktade ärendehandläggningen av strålskyddsfrågor inte klarlagts tillfredsställande. Enligt naturvårdsverket har strålskyddsinstitutets verksamhet i rapporten blivit starkt humanekologiskt inriktad. Strålskyddsinstitutet bör enligt naturvårdsverket ha ett ansvar för sammanvägda bedömningar också av effekter i ekosystemet av sådana radioaktiva utsläpp som inte drabbar människan.

RRV och ÖB motsätter sig förslaget att strålskyddsinstitutet enbart skall svara för generella föreskrifter inom tillsynsområdena medan ansvaret för detaljerade anvisningar skall tillkomma olika sektoransvariga myndigheter. Inte heller *arbetarskyddsstyrelsen* vill binda sig till ett sådant förslag. Enligt RRV bör det övervägas om inte strålskyddsinstitutet skall ha det samlade ansvaret för såväl generella som detaljerade föreskrifter. ÖB intar i princip samma ståndpunkt.

Statskontorets förslag om myndighetsrepresentation och parlamentarisk representation i strålskyddsinstitutets styrelse stöds av de remissinstanser som yttrat sig häröver, bl. a. *socialstyrelsen*, *strålskyddsinstitutet*, *statens naturvårdsverk*, *statens livsmedelsverk*, *TCO-S*, *SACO/SR*, *Landstingsförbundet* och *styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt*.

Några remissinstanser har också synpunkter på vilka experter och myndigheter som bör vara företrädare i styrelsen. Således anser *strålskyddsinstitutet* att sjukhusdirektören för karolinska sjukhuset, liksom nu är fallet, bör få inträda i styrelsen i frågor som gäller samarbetet med sjukhuset. *Civilförsvarsstyrelsen* hemställer att få bli representerad i institutets styrelse.

Remissinstanserna har i allmänhet inga invändningar mot den av statskontoret föreslagna organisationen för strålskyddsinstitutet. *Socialstyrelsen* anser att lösningen av organisationsfrågan med särskilda tillsynsenheter förefaller i stort sett vara väl avvägd. *Strålskyddsinstitutet* stöder dock statskontorets förslag endast i vissa delar och anser att enheten för planering och administration bör delas i två enheter. Institutet motsätter sig vidare statskontorets förslag i fråga om avdelningen för strålskyddsmedicin och anser det helt nödvändigt med en sådan enhet i organisationen under ledning av en fast anställd läkare. Denna synpunkt delas av *socialstyrelsen*. *Svenska kommunförbundet* ifrågasätter de föreslagna resursramarna för strålskyddsmedicin. ÖB, *försvarets sjukvårdsstyrelse*, *FOA*, *karolinska institutet*, *statens kärnkraftinspektion*, *TCO-S*, *SACO/SR* m. fl. delar inte heller statskontorets bedömning att institutets behov av sakkunskap rörande strålskyddsmedicin kan klaras med en läkarkonsult.

Remissinstanserna delar i allmänhet statskontorets förslag att arbetsuppgifterna för icke-joniserande strålning inledningsvis behandlas som ett projekt. ÖB anser dock att arbetsuppgifterna är av sådan vikt att en särskild enhet för icke-joniserande strålning redan inledningsvis bör inrättas i organisationen.

De av statskontoret föreslagna personalökningarna bedöms av remissinstanserna såsom nödvändiga. *Strålskyddsinstitutet* anser inte de föreslagna personalförstärkningarna vara tillräckliga för fortsatt arbete på i stort sett samma ambitionsnivå utan föreslår ytterligare fem tjänster. *AB Atomenergi* föreslår ytterligare mellan tre och fem tjänster för till-

synspersonal inom kärnkraftområdet. Med tanke på de alltmer komplicerade röntgenutrustningarna behövs enligt *Spri* ytterligare personalförstärkning för röntgenkontroll. Också andra remissinstanser framför förslag om ytterligare förstärkningar i vissa avseenden av institutets resurser.

Strålskyddsinstitutet delar statskontorets uppfattning att såväl den interna som den externa utbildningen behöver förstärkas kraftigt. *TCO-S* och *SACO/SR* instämmer i denna uppfattning. *Statens industriverk* framhåller också att en kraftig satsning måste göras på personal som arbetar med strålskyddsfrågor.

4.3 Forskning inom strålskyddsområdet

Statskontorets förslag att strålskyddsinstitutet skall få ansvaret för den miljöinriktade strålskyddsforskningen stöds av bl. a. *strålskyddsinstitutet*, *statens naturvårdsverk*, *konsumentverket*, *statens medicinska forskningsråd*, *styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt* samt *statens vattenfallsverk*. Strålskyddsinstitutet understryker att den forskning som här avses måste vara direkt betingad av strålskyddsönskemålen och att även andra institutioner i fortsättningen måste ges tillräckliga resurser för strålskyddsforskning.

Enligt *RRV:s* uppfattning har statskontoret inte närmare preciserat innebörden av det forskningsansvar som skall åläggas strålskyddsinstitutet. *RRV* anser sig därför inte kunna tillstyrka förslaget. *UKÄ* anser inte att strålskyddsinstitutet bör ha ansvaret för grundläggande strålskyddsforskning. *UKÄ* anser vidare att den samordning av forskning inom området som kan vara motiverad bör ske på annat sätt t. ex. inom forskningsrådsorganisationen. *Svenska nationalkommittén för strålskyddsforskning* framför liknande synpunkter.

Statens råd för atomforskning finner det lämpligt att ett officiellt organ för samlad bedömning och framtida inriktning av strålskyddsforskning knyts till strålskyddsinstitutet. Rådet kan inte helt ansluta sig till utredningens förslag att institutets styrelse skall vara det anslagsfördelande organet för all miljöinriktad strålskyddsforskning. Det är enligt rådets uppfattning nödvändigt att man här gör skillnad mellan det forsknings- och utredningsarbete som utgör en nödvändig grund för institutets agerande i olika frågor och den icke målbundna strålskyddsforskningen. Liknande synpunkter framförs av *FOA* och *IVA*.

Förslaget att inrätta en rådgivande forskningsnämnd tillstyrks av bl. a. *ÖB*, *karolinska institutet*, *statens naturvårdsverk*, *styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt*, *statens kärnkraftinspektion*, *Svenska kommunförbundet*, *SAF*, *Sveriges industriförbund* och *AB Atomenergi*.

Enligt *strålskyddsinstitutet* kan den föreslagna forskningsnämnden lösa bl. a. de problem som uppstår genom att Kärnsäkforsks verksamhet upphör samt lösa ett antal samordningsproblem som redan nu finns mellan olika forskningsinstanser. Institutet anser det viktigt att nämnden får initiativskyldighet och att nämnden själv skall klargöra vilka forskningsuppgifter som är mest angelägna från strålskyddssynpunkt.

Socialstyrelsen och *Svenska nationalkommittén för strålskyddsforskning* anser att frågan om forskningsnämnd bör utredas ytterligare och att därmed ställningstagandet till forskningsrådsutredningens förslag bör avvaktas. *Statens medicinska forskningsråd* och *IVA* är kritiska till förslaget om en rådgivande forskningsnämnd med hänsyn bl. a. till det stora antal forskningsnämnder som redan finns.

5 Föredraganden

Samhällets insatser i fråga om skydd mot joniserande strålning gällde ursprungligen nästan uteslutande användningen av radium och röntgenstrålning inom sjukvården. Under de senaste årtiondena har strålskyddet successivt utvidgats genom att radioaktiva ämnen i ökad utsträckning börjat framställas på konstgjord väg och genom att radioaktivt material i allt större omfattning kommit till användning bl. a. inom forskningen och i industrin. Utvecklingen av ett svenskt kärnkraftprogram, som pågått sedan 1950-talet, har också lett till att strålskyddsinsatserna efter hand har behövt ökas.

Även användningen av icke-joniserande strålning har expanderat mycket kraftigt under de senaste decennierna. Radarapparater, lasrar och mikrovågsugnar är några exempel på källor till icke-joniserande strålning. Sådana strålkällor används på olika områden i samhället. Expansionen har varit särskilt stark inom transport- och industrisektorerna. Apparater som utsänder icke-joniserande strålning används också på sjukhus och i hushållen.

Den snabba utvecklingen på strålningsområdet gör det angeläget med en ändamålsenlig lagstiftning, en effektiv offentlig övervakning och kontroll samt en målinriktad forskning. Mot denna bakgrund har statskontoret haft i uppdrag att göra en översyn av statens strålskyddsinstituts uppgifter och organisation. Översynen har redovisats i statskontorets rapport Statens strålskyddsinstitut. Uppgifter och organisation. I fortsättningen kommer jag att i särskilda avsnitt behandla statskontorets förslag om ändringar i strålskyddslagen, strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation samt strålskyddsforskningen.

5.1 Ändringar i strålskyddslagen

I strålskyddslagen (1958: 110) finns bestämmelser om skydd mot strålning från radioaktiva ämnen, röntgenstrålning och strålning som har likartad biologisk verkan. Strålning av detta slag kallas i lagen joniserande strålning. Av central betydelse i lagen är uttrycket "radiologiskt arbete". Därmed avses arbete med radioaktivt ämne, arbete vari brukas röntgenutrustning eller annan teknisk anordning, avsedd att sända ut joniserande strålning, och arbete vid anläggning för utvinning av atomenergi. För att bedriva radiologiskt arbete krävs tillstånd av statens strålskyddsinstitut. Även för innehav av röntgenutrustning eller sådan anordning som nyss har nämnts krävs tillstånd av strålskyddsinstitutet. När tillstånd ges skall de villkor och övriga föreskrifter meddelas som behövs från strålskyddssynpunkt.

Lagen innehåller vidare bestämmelser om besiktning av lokal och utrustning avsedd att användas i radiologiskt arbete. Vidare ges föreskrifter om skyldighet att förebygga skador av strålning både för den som bedriver radiologiskt arbete och för den som tillverkar eller försäljer röntgenutrustning eller annan teknisk anordning som kan alstra joniserande strålning. Bestämmelser finns också om läkarundersökning av den som utför radiologiskt arbete och om skyldighet att anmäla till strålskyddsinstitutet när det finns anledning anta att någon har skadats av joniserande strålning.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, strålskyddsinstitutet kan föreskriva att radioaktivt ämne eller röntgenutrustning eller annan teknisk anordning, avsedd att sända ut joniserande strålning, skall undantas från tillämpningen av strålskyddslagen eller vissa bestämmelser i lagen. I kungörelsen (1958: 652) med tillämpningsföreskrifter till strålskyddslagen har sådana undantag föreskrivits för vissa ämnen och anordningar.

Tillsynen över efterlevnaden av strålskyddslagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av strålskyddsinstitutet och tillsynsmän. När särskilda omständigheter påkallar det, får institutet föreskriva att anläggning eller anordning som avses i strålskyddslagen inte får användas förrän viss åtgärd har vidtagits.

Enligt atomenergilagen (1956: 306) krävs tillstånd av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för att förvärva eller inneha atombränsle. Tillstånd krävs också för att uppföra och driva atomreaktor eller anläggning för bearbetning av atombränsle. Tillsynsmyndighet är statens kärnkraftinspektion. I fråga om tillsynen över innehav av och arbete med radioaktivt ämne gäller dessutom bestämmelserna i strålskyddslagen.

Enligt arbetarskyddslagen (1949: 1) gäller lagens bestämmelser i fråga om arbete som är underkastat tillsyn enligt strålskyddslagen bara såvitt

avser skydd mot annan skada än sådan som orsakas av joniserande strålning. Vissa undantag finns dock. Så t. ex. gäller bestämmelserna i 6 kap. arbetarskyddslagen om skyddsombud och om samverkan i övrigt mellan arbetsgivare och arbetstagare också i fråga om skydd mot joniserande strålning.

Miljöskyddslagen (1969: 387) innehåller bestämmelser till skydd mot vattenförorening, luftförorening, buller, ljus och andra störningar som uppkommer genom användning av mark, byggnad eller anläggning. Lagen är dock inte tillämplig i fråga om joniserande strålning.

Statskontoret framhåller i sin rapport att användningen av källor till icke-joniserande strålning har ökat mycket kraftigt under det senaste decenniet. Till icke-joniserande strålning räknas enligt rapporten radiofrekvent strålning, optisk strålning och ultraljud. Källor till radiofrekvent strålning är bl. a. radio- och radarapparater, olika anordningar inom industrin för torkning och materialbearbetning samt hushållsapparater såsom mikrovågsugnar. Utvecklingen av lasertekniken har enligt rapporten medfört att nya områden har öppnats för användning av källor för optisk strålning. Vidare har den svetstekniska utvecklingen lett till att industriella skyddsproblem när det gäller optisk strålning ökat mycket starkt. Också ultraljud används inom industrin bl. a. för rengöring och bearbetning av plast och för materialprovning. Enligt statskontoret föreligger det påfallande ofta likheter mellan effekterna av strålning från joniserande och icke-joniserande strålkällor. Statskontoret föreslår därför att strålskyddslagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta även delar av icke-joniserande strålning och att strålskyddsinstitutet ges det centrala ansvaret för skyddet mot båda dessa slag av strålning. Strålskyddslagen bör således kompletteras med bestämmelser om icke-joniserande strålning. Till skillnad från vad som gäller för tekniska anordningar avsedda att sända ut joniserande strålning behövs enligt statskontoret inte något generellt krav på tillstånd för användning av anordning som är avsedd att sända ut icke-joniserande strålning. I stället bör enligt statskontoret strålskyddsinstitutet kunna införa sådant tillståndskrav för vissa slag av källor till icke-joniserande strålning.

Förslaget att utvidga strålskyddslagens tillämpningsområde till att omfatta även vissa former av icke-joniserande strålning godtas allmänt av remissinstanserna. Också jag biträder förslaget. Att omedelbart göra lagen fullt ut tillämplig på alla källor för icke-joniserande strålning skulle emellertid föra för långt bl. a. med hänsyn till att strålningsriskerna varierar avsevärt mellan olika slag av sådana strålkällor. Jag ansluter mig sålunda till statskontorets uppfattning att det saknas anledning att f. n. införa ett generellt krav på tillstånd för användning av apparater avsedda att utsända icke-joniserande strålning. Vidare saknas skäl att låta strålskyddslagens föreskrifter om t. ex. periodisk läkarundersökning gälla beträffande allt arbete där det används apparater som

sänder ut icke-joniserande strålning. Enligt min mening bör regeringen ges bemyndigande att bestämma i vilken omfattning strålskyddslagen skall gälla även källor för icke-joniserande strålning. Regeringen bör få överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela sådana föreskrifter. Med stöd av ett sådant bemyndigande kan regeringen eller förvaltningsmyndighet alltefter behov ingripa mot olika källor för icke-joniserande strålning i olika situationer med mer eller mindre långtgående åtgärder.

Jag föreslår sålunda att i strålskyddslagen tas in ett bemyndigande enligt vilket regeringen, om det är påkallat från strålskyddssynpunkt, får föreskriva att vad som i lagen sägs om teknisk anordning avsedd att utsända joniserande strålning eller om radiologiskt arbete helt eller delvis skall gälla även i fråga om teknisk anordning av visst slag som är avsedd att utsända icke-joniserande strålning resp. arbete vari används sådan anordning. Bemyndigandet, som enligt vad jag nyss har sagt också bör innefatta rätt för regeringen att överlåta åt förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter i ämnet, bör föras in som ett tredje stycke i 1 § strålskyddslagen. För riksdagens information vill jag i detta sammanhang nämna att jag, om riksdagen antar förslaget, ämnar föreslå regeringen att överlåta åt strålskyddsinstitutet att meddela sådana föreskrifter om icke-joniserande strålning.

Utöver det tillägg till strålskyddslagen som jag nu har förordat bör också vissa redaktionella ändringar göras i 5, 23—25 och 28 §§. Föreslagna lagändringar bör träda i kraft den 1 juli 1976.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i strålskyddslagen.

Med anledning av synpunkter som har framförts under remissbehandling vill jag i detta sammanhang beröra vissa frågor om strålskyddslagens förhållande till annan lagstiftning. Som jag tidigare har nämnt föreskrivs i miljöskyddslagen att lagen inte gäller joniserande strålning. Denna föreskrift torde ha stor praktisk betydelse såtillvida att den förhindrar onödigt dubbelprövning av källor till joniserande strålning. Tillämpning av miljöskyddslagen på källor till icke-joniserande strålning är enligt förarbetena till miljöskyddslagen aktuell endast i fråga om källor som sänder ut ljus. Andra källor till icke-joniserande strålning torde i detta sammanhang sakna praktisk betydelse (prop. 1969: 28 s. 260). Eftersom det gemensamma tillämpningsområdet således i praktiken är litet, torde det inte komma att uppstå några problem om båda lagarna samtidigt är tillämpliga i fråga om sådan ljusstrålning. Enligt min mening behövs sålunda inte göras någon ändring i miljöskyddslagens tillämpningsområde.

Naturvårdsverket har i sitt remissyttrande framhållit att det är viktigt att strålskyddsfrågorna bedöms ur ett ekologiskt helhetsperspektiv. Med anledning härav vill jag framhålla att strålskyddsinstitutet vid sin tillämpning av strålskyddslagen får förutsättas ta hänsyn också till sådana

negativa effekter av strålning som inte direkt drabbar människan. Jag vill tillägga att tolkningen och tillämpningen av strålskyddslagens bestämmelser givetvis måste utvecklas i takt med att vår kunskap om det biologiska samspelet i naturen ökar. På motsvarande sätt som gäller inom området för hälso- och miljöfarliga varor bör därför en redan på goda grunder uppkommen misstanke om risk för skada på människa vara tillräcklig för tillämpning av strålskyddslagstiftningen.

Arbetarskyddslagen är som jag tidigare nämnt bara i begränsad omfattning tillämplig på radiologiskt arbete såvitt avser skydd mot skada som kan orsakas av joniserande strålning. I fråga om skydd mot skada från icke-joniserande strålning gäller arbetarskyddslagen däremot i hela sin vidd. Mitt förslag till utvidgning av strålskyddslagens tillämpningsområde innebär alltså att de båda lagarna skall gälla fullt ut vid sidan av varandra beträffande skyddet mot den icke-joniserande strålningen. Arbetsmiljöutredningen föreslår i sitt nyligen avlämnade betänkande (SOU 1976: 1) Arbetsmiljölag att en ny arbetsmiljölag skall vara generellt tillämplig på alla strålkällor som förekommer i arbetslivet. Frågan om arbetarskyddslagstiftningens samordning med strålskyddslagen kommer sålunda att ytterligare prövas i samband med att ställning tas till arbetsmiljöutredningens förslag.

5.2 Statens strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation

Strålskyddsinstitutets nuvarande uppgifter gäller den joniserande strålningen. Av vad jag nyss har föreslagit i fråga om ändringar i strålskyddslagen följer att institutets ansvarsområde fr. o. m. den 1 juli 1976 avses omfatta också den icke-joniserande strålningen.

Strålskyddsinstitutets nya uppgifter medför att frågan om samordningen mellan institutet och vissa andra myndigheter behöver ägnas särskild uppmärksamhet. Som expertmyndighet inom strålskyddsområdet får institutet ta ställning till frågor som berör allmän hälsovård, arbetarskydd, patientskydd, livsmedelskontroll och skydd för den yttre miljön. Det är därför viktigt med ett nära samarbete mellan institutet och de myndigheter som har det centrala förvaltningsansvaret inom nämnda områden.

När det gäller formerna för samordningen mellan strålskyddsinstitutet och vissa andra centrala myndigheter har remissinstanserna överlag stött statskontorets förslag att institutet skall vara centralt expertorgan med uppgift att hålla samman verksamheten på strålskyddsområdet. Vad statskontoret har föreslagit i fråga om ansvarsfördelning mellan institutet och övriga berörda myndigheter såvitt avser skyddsföreskrifter och tillsyn har däremot inte fått ett odelat positivt mottagande av remissinstanserna. Från flera håll anförs att strålskyddsinstitutet bör ha ansvaret inte bara för generella skyddsföreskrifter som statskontoret har

föreslagit utan även för sådana mera detaljerade föreskrifter som behövs inom andra myndigheters ansvarsområden.

För egen del anser jag att det knappast torde vara möjligt att genom allmänna föreskrifter reglera alla de fall där samverkan behövs. För att underlätta samverkan bör såsom jag senare ämnar föreslå regeringen närmast berörda myndigheter, nämligen socialstyrelsen, naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen och kärnkraftinspektionen, bli företrädare i strålskyddsinstitutets styrelse. På så sätt bör myndigheterna fortlöpande och på grundval av gjorda erfarenheter kunna söka sig fram till de lösningar som från strålskyddssynpunkt är lämpligast. Huvudansvaret för att ett effektivt strålskydd upprätthålls ligger självfallet alltid hos strålskyddsinstitutet.

I detta sammanhang vill jag upplysningsvis nämna att jag senare ämnar föreslå regeringen att bemyndiga strålskyddsinstitutet att utse annan myndighet eller sakkunnig att beträffande vissa slag av ärenden besluta på institutets vägnar och att för särskilt fall utöva tillsyn. Enligt min mening torde en sådan delegeringsmöjlighet verksamt kunna bidra även till lösningen av en del av de nyss berörda samordningsproblemen. I fråga om den icke-joniserande strålningen bör behovet av samordning med främst arbetarskyddsstyrelsens verksamhet kunna beaktas redan i samband med utformningen av de föreskrifter varigenom strålskyddslagen blir tillämplig på källor för sådan strålning.

Statskontorets bedömning att strålskyddsinstitutet behöver organiseras om och få förstärkta resurser delas genomgående av remissinstanserna. För egen del anser jag det också mycket angeläget att institutet får möjligheter att effektivt fullgöra de arbetsuppgifter som läggs på institutet. De beslutade utbyggnaderna av kärnkraftverk gör det nödvändigt att tillräckliga kontrollresurser står till strålskyddsinstitutets förfogande. Också när det gäller bl. a. arbetarskydd och patientskydd är det viktigt att institutet har möjlighet att effektivt fullgöra sin uppgift som expertmyndighet för strålskyddsfrågor.

Statskontorets förslag till ny organisation för strålskyddsinstitutet innebär en minskning av det antal enheter som är direkt underställda institutets ledning. Enligt förslaget skall institutet bestå av fem enheter, nämligen en enhet för planering och administration, två tillsynsenheter, ett dosimetrilaboratorium och ett miljölaboratorium. De remissinstanser som yttrat sig i organisationsfrågan stöder i princip förslaget. För egen del anser jag att statskontorets förslag med vissa modifieringar kan ligga till grund för en ny organisation för strålskyddsinstitutet. Enligt min uppfattning är det angeläget att institutet får en sådan organisation att en delegering av arbetsuppgifter från institutets chef underlättas. Därför bör inom institutet skapas enheter som har så klart definierade uppgifter som möjligt och som är tillräckligt stora för att

kunna verka effektivt. Jag förordar därför att institutet organiseras på tre enheter, nämligen en administrativ enhet, en tillsynsenhet samt en forsknings- och utvecklingsenhet. Som jag tidigare berört har förslag om att den nuvarande avdelningen för klinisk radiofysik vid institutet skall föras över till karolinska sjukhuset redovisats i årets budgetproposition (prop. 1975/76: 100 bil. 7 s. 111).

Det ankommer på regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, strålskyddsinstitutet att besluta om den närmare fördelningen av arbetsuppgifterna inom de tre föreslagna enheterna. För riksdagens information vill jag dock nämna följande härom.

Den administrativa enheten bör svara för kanslifunktionerna, informations- och utbildningsfrågor samt för institutets verkstad.

Enheten för tillsyn bör bl. a. svara för sådana frågor som nu handläggs inom röntgenkontrollavdelningen och kärnfysikaliska avdelningen. Till enheten bör också föras den sakkunskap och de uppgifter som finns vid den strålskyddsmedicinska avdelningen. I likhet med många remissinstanser anser jag det angeläget att institutet har egen medicinsk expertis. Inom enheten för tillsyn bör lämpligen kunna samordnas den viktiga del av institutets arbete som består i utarbetandet av föreskrifter och anvisningar och som har nära samband med det löpande tillsynsarbetet. Inom enheten bör vidare handläggas de nyttillkommande arbetsuppgifterna rörande icke-joniserande strålning.

Till forsknings- och utvecklingsenheten bör föras verksamheten vid dosimetrilaboratoriet och speciallaboratorierna. Dosimetrilaboratoriet har bl. a. till uppgift att bistå övriga enheter inom institutet med kunande inom dosimetri samt att svara för kalibrering av instrument. Laboratoriet avses också få kompetens när det gäller frågor om icke-joniserande strålning. Genom att ansvaret för forsknings- och utvecklingsarbete samlas till en enhet inom institutet bör möjligheterna till en samordning av forskningen inom strålskyddsområdet öka. Till ifrågavarande enhet bör också föras sekretariatsfunktionen för den forskningsnämnd som jag i det följande föreslår skall ingå i institutets organisation.

Statskontoret föreslår också vissa ändringar när det gäller strålskyddsinstitutets styrelse. Det ankommer på regeringen att besluta om styrelsens storlek och sammansättning. Jag vill emellertid för riksdagens information anmäla att jag anser det angeläget att i institutets styrelse ingår bl. a. företrädare för allmänintressena och den fackliga rörelsen. Vidare bör, som jag tidigare har berört, vissa myndigheter finnas företrädade i institutets styrelse.

Till frågan om de ytterligare tjänster som behövs som en följd av den nya organisationen återkommer jag i samband med att jag tar upp anslagsfrågorna.

5.3 Forskning inom strålskyddsområdet

Resultatet av forsknings- och utvecklingsarbete är av stor betydelse som underlag för planering och beslut på de flesta områden i samhället. Detta gäller i hög grad också strålskyddsområdet. Strålskyddsinstitutet bedriver i dag visst forsknings- och utvecklingsarbete inom institutets olika verksamhetsgrenar. Utvecklingsarbete bedrivs t. ex. i anslutning till institutets många tillsynsuppgifter. Institutet har också under de senaste åren tagit upp forskning rörande aktuella problem såsom radioaktivitet i gruvor och i byggnadsmaterial. En stor del av forsknings- och utvecklingsarbetet på strålskyddsområdet bedrivs emellertid utanför institutet bl. a. vid försvarets forskningsanstalt och vid AB Atomenergi.

Delegationen för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor (Kärnsäkforsk) har fram till delegationens avveckling vid utgången av år 1975 svarat för planering, igångsättning och uppföljning av sådan strålskyddsforskning som har samband med drift av kärnreaktorer. I väntan på slutligt ställningstagande till frågan om den framtida organisationen av denna forskning har ansvaret för pågående projekt övergångsvis lagts på nämnden för energiproduktionsforskning.

Statskontoret har i sin rapport föreslagit att strålskyddsinstitutet får ansvaret för den miljöinriktade strålskyddsforskningen och att till institutet knyts en rådgivande nämnd för forskningsfrågor. Som ledamöter i nämnden föreslås ingå representanter för berörda myndigheter och andra organ. Remissinstanserna har i allmänhet tillstyrkt statskontorets förslag i denna del.

För egen del anser jag det riktigt att strålskyddsinstitutet får det centrala samordnande ansvaret för den målinriktade strålskyddsforskningen. Institutets ansvar bör däremot inte omfatta grundforskningen inom strålskyddsområdet. Jag delar också statskontorets uppfattning att en rådgivande forskningsnämnd bör ingå i institutets organisation. Det ankommer på regeringen att besluta om nämndens storlek och sammansättning. Forskningsnämnden bör ha till uppgift att ta fram forskningsprogram, bedöma projekt och i övrigt planera och följa upp den forskning som institutet svarar för. Jag vill här betona vikten av att framtagna forskningsrön av betydelse redovisas så att de kan ligga till grund för det löpande strålskyddsarbetet.

Med hänsyn till att strålskyddsinstitutet sålunda bör ha det samordnande ansvaret för forskningen inom strålskyddsområdet bör institutet fr. o. m. den 1 juli 1976 ta över ansvaret för de forskningsprojekt som enligt vad jag nyss nämnt har startats av Kärnsäkforsk och som f. n. administreras av nämnden för energiproduktionsforskning.

Härutöver är det emellertid nödvändigt att institutet får möjlighet att svara för att ett fortsatt forsknings- och utvecklingsarbete inom strålskyddsområdet kommer till stånd. Det är därför nödvändigt att särskilda

medel ställs till institutets förfogande för målinriktad strålskyddsforskning. Jag beräknar att det för budgetåret 1976/77 behövs 2,5 milj. kr. för den strålskyddsforskning som institutet skall ha ansvaret för. Jag har därvid räknat med ett medelsbehov av 2 milj. kr. för forskning om kärnreaktorers inverkan på omgivningen, medan 500 000 kr. bör ställas till förfogande för annan strålskyddsforskning, däri inbegripet forskning om icke-joniserande strålning. För bedömning av det framtida forskningsbehovet inom strålskyddsområdet är det angeläget att institutet, med biträde av den förslagna forskningsnämnden, snarast upprättar ett förslag till långsiktigt forskningsprogram rörande strålskydd.

Forskning och utveckling angående säkerheten vid kärnreaktoranläggningar finansieras numera genom avgifter som enligt riksdagens bemyndigande tas ut av kärnkraftföretagen. Enligt 8 § förordningen (1975: 421) om vissa avgifter till statens kärnkraftinspektion utgår sådan avgift med ett fast belopp per kalenderkvartal för varje reaktor för vilken koncession har beviljats, oberoende av reaktoreffekten. Den strålskyddsforskning som har anknytning till driften av atomreaktorer bör enligt min mening finansieras på samma sätt som säkerhetsforskningen rörande reaktorerna. Till frågan om medel för övrig strålskyddsforskning återkommer jag i samband med att jag tar upp anslagsfrågorna.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (1958: 110),
2. godkänna de riktlinjer för statens strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation som jag har förordat,
3. bemyndiga regeringen att vidtaga de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra den omorganisation av statens strålskyddsinstitut som jag har föreslagit,
4. godkänna de riktlinjer för forskningsverksamheten på strålskyddsområdet som jag har förordat.

7 Anslagfrågor för budgetåret 1976/77

H 2. Statens strålskyddsinstitut

1974/75 Utgift	7 416 532
1975/76 Anslag	7 671 000
1976/77 Förslag	8 706 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens strålskydds- institut	Föredragan- den
Personal			
Handläggande personal	49	—	+ 17
Övrig personal	43	—	+ 4
	92¹	—	+ 21
Anslag			
<i>Utgifter</i>			
Lönekostnader	4 817 000	+ 1 101 000	+ 3 203 000
Sjukvård	8 000	—	+ 2 000
Reseersättningar	166 000	+ 17 000	+ 78 000
Därav utrikes resor	(26 000)	(—)	(+ 4 000)
Lokalkostnader	1 080 000	+ 34 000	+ 199 000
Expenser	180 000	+ 71 000	+ 124 000
Därav engångsutgifter		(—)	(+ 50 000)
Kostnader för drift av stationer för mätning av joniserande strålning m. m.	48 000	+ 5 000	+ 3 000
Kostnader för vissa beredskaps- funktioner inom atomreaktor- området	217 000	—	—
Övriga utgifter	346 000	+ 79 000	+ 42 000
Därav inköp och underhåll av inventarier och instrument	(216 000)	(—)	(—)
	6 862 000¹	+ 1 307 000	+ 3 651 000
<i>Uppbördsmedel</i>			
Inkomst av strålskyddsverk- samhet m. m.	234 000	—	—
Ersättning för kostnader för beredskapsfunktioner inom atomreaktorområdet	200 000	+ 9 000	+ 9 000
Avgift för koncession för upp- förande eller innehav av energi- producerande reaktor	330 000	+ 33 000	+ 1 034 000
Nettoutgift	6 098 000¹	+ 1 265 000	+ 2 608 000

¹ Avdelningen för klinisk radiofysik ej inräknad.

Statens strålskyddsinstitut

Med hänsyn till statskontorets översyn av strålskyddsinstitutets utgifter och organisation har institutet i sin anslagsframställning i huvudsak begränsat sig till att redovisa automatiska kostnadsökningar inom ramen för befintlig organisation.

1. Pris- och löneomräkning 1 317 000 kr., varav 125 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle i första hand innebära en reducering med ca fem tjänster.

3. Riksdagens beslut om utbyggnad av kärnkraften under de närmaste åren skall år 1978 kompletteras med ett långsiktigt ställningstagande.

Beslutet kräver en fullständig redovisning av skyddsproblemen och de från strålrisksynpunkt förväntade konsekvenserna (+ 200 000 kr.).

4. Strålskyddsinstitutet avser att på grundval av den föreslagna utredningen om kärnkraften redovisa och publicera en särskild rapport (+ 50 000 kr.).

5. Institutets tjänstebil behöver ersättas (+40 000 kr.).

Föredraganden

Jag har tidigare redovisat mina förslag i fråga om strålskyddsinstitutets organisation. Jag återkommer nu till de personal- och anslagsfrågor som bör tas upp i detta sammanhang.

Med anledning av den föreslagna nya organisationen har jag räknat medel för tre tjänster för chef för enhet, varav en som chef för den administrativa enheten, en som chef för tillsynsenheten samt en som chef för forsknings- och utvecklingsenheten. Medel har vidare beräknats för en handläggare, en expeditionsvakt och en instrumentmakare på den administrativa enheten, sju strålskyddsinspektörer, en fysiker, en biolog, en ingenjör och ett biträde på tillsynsenheten samt fyra fysiker på forsknings- och utvecklingsenheten. Jag har därvid för frågor om utarbetande av föreskrifter och anvisningar samt för tillsyn när det gäller kärnkraftverk beräknat två tjänster utöver statskontorets förslag.

Beträffande avtalsbara anställnings- och arbetsvillkor avser jag att ge statens avtalsverk det förhandlingsuppdrag som behövs.

Kostnaderna för den del av institutets verksamhet som avser kärnkraftfrågor bör helt täckas genom avgifter.

Vad gäller frågan om anskaffande av utrustning avser jag att i annat sammanhang föreslå regeringen att uppdra åt utrustningsnämnden för universitet och högskolor att efter samråd med nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande och strålskyddsinstitutet svara för planering av utrustning för institutet.

På grund av det anförda och med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 8 706 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens strålskyddsinstitut* för budgetåret 1976/77 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 706 000 kr.

H 15. Strålskyddsforskning

Nytt anslag (förslag) 500 000 kr.

Jag har under avsnitt 5.3 förordat att särskilda medel ställs till strålskyddsinstitutets förfogande för målinriktat forsknings- och utvecklingsarbete inom strålskyddsområdet. Jag har därvid beräknat medelsbehovet för budgetåret 1976/77 för den strålskyddsforskning som institutet skall

ha ansvaret för till 2,5 milj. kr., varav 2 milj. kr. för forskning om kärnreaktorers inverkan på miljön och 500 000 kr. för annan strålskyddsforskning, däri inbegripet forskning om icke-joniserande strålning. Den strålskyddsforskning som har anknytning till driften av kärnreaktorer avses därvid finansieras genom avgifter som tas ut av kärnkraftföretagen.

Med anledning av den nya regeringsformens bestämmelser om normgivning har regeringen begärt och fått riksdagens bemyndigande att besluta om bl. a. de avgifter som nu tas ut av statens strålskyddsinstitut enligt brev den 1 mars 1974 med bestämmelser om avgiftsbeläggning av viss verksamhet inom atomenergiområdet (prop. 1975: 8 s. 104, KU 1975: 10, rskr 1975: 62). Eftersom de av mig i det föregående förordade avgifterna för strålskyddsforskning med anknytning till kärnkraftproduktionen inte kan anses omfattas av detta bemyndigande, bör regeringen inhämta riksdagens bemyndigande att ta ut avgifter för ifrågasvarande forskning. Detta bemyndigande bör också omfatta medgivande för regeringen att överlåta beslutanderätten om dessa avgifter till förvaltningsmyndighet.

Med hänsyn till verksamhetens karaktär, som innebär att beslutade bidrag inte omedelbart tas i anspråk i sin helhet samtidigt som avgifterna avses flyta in vid bestämda tidpunkter, bör möjlighet föreligga att reservera medel till kommande budgetår. För ändamålet bör därför ett särskilt reservationsanslag, rubricerat Strålskyddsforskning, föras upp på statsbudgeten fr. o. m. nästa budgetår. På detta anslag bör också de medel anvisas som enligt vad jag tidigare anfört behövs för sådan strålskyddsforskning som inte har anknytning till kärnkraftproduktionen. Anslaget bör därför för budgetåret 1976/77 föras upp med ett belopp av 500 000 kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om föreskrifter rörande avgifter för viss strålskyddsforskning i enlighet med vad jag har förordat samt medge att regeringen överlåter åt förvaltningsmyndighet att meddela bestämmelser om sådana avgifter,
2. till *Strålskyddsforskning* för budgetåret 1976/77 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.